

Κύπρος: η ώρα του ισχυρού

του Παναγιώτη Θανασιά

Οι ηθικές ευθύνες για τα εγκλήματα που διαπράττονται εκατέρωθεν σε διενέξεις, συγκρούσεις και πολέμους δεν συμψηφίζονται, αλλά βαρύνουν στο ακέραιο όσους τα διαπράττουν. Διαφορετικά έχουν τα πράγματα με τις πολιτικές ευθύνες. Ειδικά σε περιπτώσεις διενέξεων μεταξύ πληθυσμών διαφορετικών εθνοτήτων που ζουν στο πλαίσιο του ίδιου κράτους, υπάρχει ένας βασικός κανόνας επιμερισμού της πολιτικής ευθύνης: Όσο μεγαλύτερη είναι η πλειοψηφία συγκριτικά με την μειοψηφία, τόσο μεγαλύτερη είναι και η ευθύνη που φέρει για τυχόν συγκρούσεις και αδιέξοδα – και τούτο διότι η πλειοψηφία είναι αυτή που έχει το καθήκον να πείσει την μειοψηφία ότι δεν κινδυνεύει, ότι δεν θα υποστεί διακρίσεις ή δυσμενή μεταχείριση, ότι μπορεί να ζήσει στο κοινό κράτος σε συνθήκες ειρήνης, ασφάλειας και προόδου.

Τα εγκλήματα που διέπραξαν οι Αλβανοί του Κοσόβου κατά των Σέρβων και τα γυναικόπαιδα που σκοτώθηκαν στους βομβαρδισμούς του Βελιγραδίου δημιουργούν ενδεχομένως ηθικές ευθύνες για τους δράστες, ουδέποτε όμως θα αναιρέσουν την πολιτική ευθύνη της σερβικής ηγεσίας για τους πρόσφατους Βαλκανικούς Πολέμους. Παρόμοια ισχύουν και για την Κύπρο. Το καθεστώς που θέσπισε η Ζυρίχη ήταν μεν προβληματικό και δυσλειτουργικό, δεν κατέρρευσε όμως γι' αυτόν τον λόγο. Κατέρρευσε διότι η ελληνοκυπριακή πλευρά ουδέποτε το αποδέχτηκε. Ως γνωστόν, η επιτυχία του αναμφισβήτητου ηρωικού αγώνα των παιδιών της ΕΟΚΑ υπήρξε μερική: ανεξαρτησία, αλλά όχι ένωση. Η Ζυρίχη λοιπόν κατέρρευσε, διότι η έκβαση αυτή ουδέποτε έγινε αποδεκτή ως βάση ειρηνικής συμβίωσης στο νησί.

Κατέρρευσε διότι κάποια παλικάρια της εποχής συνέχισαν να ορκίζονται στην «ένωση», να καθυβρίζουν ατιμώρητα την «ούτω καλούμενη Κυπριακή Δημοκρατία» και να σκουπίζουν τα παπούτσια τους στη σημαία της. Κατέρρευσε διότι δύο από τις σκοτεινότερες μορφές του νεώτερου Ελληνισμού, ο Μακάριος και ο (τρισεχιρότερος) Γρίβας, επεδίωξαν να εξανδραποδίσουν την τουρκοκυπριακή μειοψηφία, εξοπλίζοντας, καθοδηγώντας ή έστω καλύπτοντας παρακρατικές οργανώσεις – για να ακολουθήσουν φυσικά και οι Τουρκοκύπριοι με τις δικές τους. Η ηθική ευθύνη βαρύνει ακέραια αμφότερες τις πλευρές για τα εγκλήματα που διέπραξαν (με την τουρκοκυπριακή πλευρά να έχει ενδεχομένως διαπράξει περισσότερα). Η πολιτική ευθύνη είναι αυτή που επιμερίζεται, και βαρύνει κατά τα 4/5 την ελληνοκυπριακή πλευρά.

Σε αντίθεση με τις ηθικές ευθύνες, που σχεδόν ποτέ δεν επηρεάζουν τον ιστορικό ρου, οι πολιτικές ευθύνες για κάποιον «ανεξήγητο» λόγο τελικά καταλογίζονται από την ιστορία. Η Σερβία, π.χ., πλήρωσε ακριβά για όσα διέπραξε η ηγεσία της. Το ίδιο και οι Ελληνοκύπριοι. Φυσικά, στα ελληνοκυπριακά δεινά συνέβαλε και η Αθήνα – μολονότι εδώ είναι αναγκαία η υπενθύμιση ότι το πραξικόπημα του 1974 δεν υπήρξε αιτία αλλά αφορμή της εισβολής, δεν

αποτέλεσε ένα εκ του μηδενός δημιούργημα της χούντας αλλά μια ηλίθια, εγκληματική παρέμβαση σε ένα καζάνι που έβραζε επί δέκα τουλάχιστον χρόνια. Από τότε, κύλησε πολύ νερό στο ποτάμι της ιστορίας, η οποία φαίνεται να συγχωρεί τους ευφυείς (ή όσους ανακτούν την ευφυΐα τους). Η Λευκωσία κατάφερε να επιτύχει μια εντυπωσιακή οικονομική ανάπτυξη, που την κατέστησε ικανή να κοιτάζει ως ίση προς ίσες τις προηγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Η δε Αθήνα ξέπλυνε το όνειδος του 1974, ωθώντας τους Ελληνοκυπρίους (αρχικά παρά τη θέλησή τους) στο δρόμο της ευρωπαϊκής προοπτικής. Κατάληξη αυτής της πορείας αποτέλεσε η συντριπτική επιτυχία της Κοπεγχάγης – ένα επίτευγμα (για να πούμε τα πράγματα με το όνομά τους) του Γεωργίου Παπανδρέου, και φυσικά του Κωνσταντίνου Σημίτη.

Βέβαια, τα τελευταία χρόνια ουδείς υβρίστηκε στη Λευκωσία περισσότερο από την ελληνική κυβέρνηση: μια κυβέρνηση που, σε συνεργασία με μια ομάδα 5 ανθρώπων γύρω από τον σοφό «γεροβού» Κληρίδη, σχεδίασε με ιδιοφυή συνέπεια και πραγματοποίησε τους διπλωματικούς και πολιτικούς άθλους του Ελσίνκι και της Κοπεγχάγης – ενώ παραπλεύρως πολιτικοί αναλυτές και δημοσιολογούντες, αρχηγοί κομμάτων και άλλα όνια (συνεπικουρούμενοι από τα απόνερα της ελληνικής πολιτικής και πνευματικής ζωής που συνέρεαν στη Λευκωσία) επιδίδονταν σε μία πρωτοφανή εθνικιστική παραπληροφόρηση και ανθελληνική προπαγάνδα. Κανονικά οι άνθρωποι αυτοί δεν θα έπρεπε να ξαναμιλήσουν ποτέ δημόσια. Το θλιβερό είναι ότι όχι μόνο θα συνεχίσουν να ομιλούν, αλλά προσεχώς ενδέχεται να συμμετέχουν αποφασιστικά στη διακυβέρνηση της Κύπρου.

Η Αθήνα ξεπλήρωσε με το παραπάνω το χρέος της έναντι των Ελληνοκυπρίων. Τώρα πρέπει και η Λευκωσία να ξεπληρώσει το δικό της έναντι της ιστορίας. Ο Πρόεδρος Κληρίδης είχε το θάρρος να αφήσει πίσω του όσους τον είχαν ψηφίσει συντασσόμενοι με τον πάλαι ποτέ εθνικιστικό του λόγο. Με τη συμπαράσταση της Ελλάδας, εκπλήρωσε απόλυτα όλους τους στόχους της ελληνοκυπριακής πλευράς. Κέρδισε τα πάντα. Είναι ισχυρός. Πριν παραδώσει τη σκυτάλη στους διαδόχους του και στις παρά φύσιν συμμαχίες που πιθανότατα θα επικρατήσουν, ας προβεί σε μια πραγματικά μεγάλη ιστορική κίνηση. Τώρα που δεν πιέζεται να διαπραγματευθεί με τη σκανδάλη στον κρόταφο, ας υπογράψει μόνος του, χωρίς περαιτέρω διαπραγματεύσεις, το αναθεωρημένο σχέδιο Ανάν και ας το καταθέσει στον ΟΗΕ. Ας προσφέρει και στις δύο κοινότητες τη δυνατότητα επανένωσης και ειρηνικής συμβίωσης, αποτρέποντας την επερχόμενη διχοτόμηση. Εξάλλου, ο νικητής καθίσταται αντάξιος της νίκης του μόνο όταν μπορεί να την μοιραστεί. Όσο για την ιστορία, αυτή δεν επιμερίζει μόνο ευθύνες, αλλά κατανέμει και οφέλη. Από μια τέτοια κίνηση συμφιλίωσης, που είναι βέβαιο ότι θα γίνει αποδεκτή και από την άλλη πλευρά, θα επωφεληθούν οι Τουρκοκύπριοι κατά το 1/5. Οι Ελληνοκύπριοι κατά τα 4/5. Η δε Κύπρος θα ωφεληθεί εις ολόκληρον.

Ο Παναγιώτης Θανασάς διδάσκει Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

* Δημοσιεύθηκε στην *Ελευθεροτυπία* της 22.12.2002 και στη συνέχεια στον κυπριακό *Φιλελεύθερο* και αλλού.